

общенаучные и конкретно научные методы: аналитический – при рассмотрении философской, искусствоведческой, культурологической литературы по теме исследования; исторический – в прослеживании эволюции проникновения технологии в культурно-художественную практику, концептуальный – при анализе понятия «технологии» и выяснении основных рассмотренных концепций; сравнительно-типологический – для выявления черт отличия технофобии и технофилии как противоположных по содержанию концепций.

Ключевые слова: технология, технофобия, технофилия, культурные практики, детерминизм.

THE CONTRADICTIONARY NATURE OF THE «TECHNOPHOBIA» AND «TECHNOPHILIA» PROVISIONS IN THE MIRROR OF CULTURAL LITERATURE

Sovhyra Tetiana – PhD in Arts, Associate Professor of the Variety Art Department, Kyiv National University of Culture and Arts

The article reveals the fundamental approaches to clarifying the concept of «technology», which are common in the cultural, art history and philosophical literature on this topic. The level of scientific development of «technophilia», «technophobia», «determinism» concepts is investigated and the influence of technical progress on the formation of art and culture in general is clarified. According to certain tasks in the study, general and specific scientific methods were applied: analytical – to consider philosophical, art history, culturological literature on the research topic; historical – to trace the evolution of technology penetration into cultural and artistic practice, conceptual – to analyze the concept of «technology» and clarifying the main concepts considered; comparative typological – to identify the features of the difference between technophobia and technophilia as opposing concepts in content.

Key words: technology, technophobia, technophilia, cultural practices, determinism.

UDC 7.01:7.038.3

THE CONTRADICTIONARY NATURE OF THE «TECHNOPHOBIA» AND «TECHNOPHILIA» PROVISIONS IN THE MIRROR OF CULTURAL LITERATURE

Sovhyra Tetiana – PhD in Arts, Associate Professor of the Variety Art Department, Kyiv National University of Culture and Arts

The aim of this paper is to explore the fundamental approaches to clarifying the concept of «technology», which are common in cultural, art history and philosophical literature on this subject. The level of scientific development of the concepts of «technophilia», «technophobia», «determinism» is investigated.

Research methodology. According to certain tasks in the study, general scientific and specific scientific methods were applied: analytical – to consider philosophical, art history, culturological literature on the research topic; historical – to trace the evolution of technology penetration into cultural and artistic practice, conceptual – to analyze the concept of «technology» and clarifying the main concepts considered; comparative typological – to identify the features of the difference between technophobia and technophilia as opposing concepts in content.

Novelty. The influence of technical progress on the formation of art and culture in general is clarified.

Practical value. Ukrainian educators, art historians, and artists may find the information contained in this article useful for developing a new strategy for using industrial technology in cultural practice.

Key words: technology, technophobia, technophilia, cultural practices, determinism.

Надійшла до редакції 10.09.2020 р.

УДК [392.51](477:4)

СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ : ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ У ВЕСІЛЬНОМУ РИТУАЛІ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Щербакова Ганна Миколаївна – аспірантка, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0002-9376-969X>

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucp.mk.v35i0.365>
g.ilchenko@dakkim.edu.ua

Стаття присвячена дослідженню весільного ритуалу як культурної практики, виявлену кризь призму традиційної обрядовості. В процесі порівняльного аналізу з такими поняттями, як «традиція», «обряд» та «звичай» визначено поняття «весільний ритуал» та здійснено його культурологічну експлікацію. Проведено соціологічне дослідження з метою визначення популярності тих чи інших весільних обрядів в умовах сьогодення. З'ясовано новаті сучасного весільного ритуалу у порівнянні з традиційним. Визначено та обгрунтовано чинники трансформації весільного ритуалу в умовах глобалізаційних процесів сьогодення.

Ключові слова: весільний ритуал, традиції, звичаї, обряди, цінності суспільства.

Актуальність теми дослідження. В сучасному українському культурному просторі відбувається переосмислення, переоцінка інституту шлюбу та сім'ї, а також інтенсивно формуються нові ритуали та звичаї, зокрема й пов'язані зі святкуванням весілля. Традиційні українські обряди весільного циклу дарують споконвічне уявлення про красу, норми життя, моральність людських відносин, доброчесності та справедливості. Проте, в умовах глобалізації, українські наречені, все частіше нехтують українськими весільними традиціями на користь популярним зарубіжним.

З огляду на те, що світові тенденції демонструють постійну взаємодію, інтеграцію та трансформацію різних культур, виникає необхідність дослідження проблем та особливостей весільної обрядовості в глобалізаційних культурних процесах сьогодення. Це обумовлено майже повною відсутністю вивчення цього феномену в культурологічному аспекті, що і визначає актуальність нашого дослідження.

Аналіз досліджень та публікацій. Дана стаття базується на дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених. З культурологічної точки зору весільну обрядовість досліджено З. Босик, проте її наукові пошуки обмежено територією Середньої Наддніпряни. Особливий науковий інтерес складає робота В. Матушенка, який вивчає сучасне українське весілля в культурологічному аспекті. В. Ситніков у своїй роботі демонструє спробу визначити можливості включення традиційної весільної обрядовості в актуальну культуру сучасності. Варто звернути увагу й на роботи закордонних дослідників – Д. Хьорст, Т. Г. Ренальдс, П. Салам, Дж. Макфаден. Мета їхніх досліджень спрямована на вирішення проблеми крос-культурних розбіжностей в інтернаціональних шлюбах у розрізі таких наук, як соціологія, психологія та релігієзнавство. Загалом, весільна обрядовість у глобалізаційних культурних процесах України в українській науковій літературі висвітлена недостатньо.

Мета статті – на основі здійснення культурологічної експлікації поняття «весільний ритуал» виявити шляхи трансформації сучасного українського весілля як культурної практики в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу. Вчені-гуманітарії світу сьогодні працюють над переосмисленням та уважним вивченням розмаїття різних культур та цивілізацій. Тепер для концепції «глобальної історії», яка ґрунтується на ідеї універсальної єдності людства, притаманне визнання самодостатності етнічних соціальних систем та культур. Стає все більш зрозумілим, що лише оригінальними етнічними культурами буде багата земля і людська спільнота, що стоїть сьогодні перед політичною і економічною уніфікацією.

Українська культура, що формувалась на наших теренах із давнини, утворилася на основі племінних локальних особливостей з чіткою структурною єдністю на усій своїй етнічній території розселення. Безперечно, етнокультура українців протягом віків зазнавала впливів культур інших етнічних груп та спільнот, що мігрували через її землі або ж осідали серед місцевого населення. Ці культурні нашарувань, що поступово видозмінювались під впливом автохтонів, ставали структурними компонентами української етнічної культури. Як зауважив сучасний вчений-українознавець П. Кононенко «Щодо нашарувань, то за тисячоліття їх було багато, до того ж з культур самодостатніх, глибинних, впливових упродовж століть. А це тільки вияскравлює самотність і силу автохтонної української культури, її духовну органічність і тяглість у просторі і часі» [9; 85].

Закономірний процес взаємодії традицій та інновацій забезпечує як зміну, так і збереження культури. У традиційній культурі українців весілля як один із життєвих циклів людини є найкolorитнішим і, водночас, найконсервативнішим. Завдяки цьому можемо використовувати його як джерело для вивчення різних сфер життя, відстежити складний і тривалий шлях еволюції і трансформації суспільства та культури народу [2].

Проте, у будь-якій культурі існує динамічне співвідношення традиційності, що підтримує стабільність, і інновацій, завдяки яким суспільство рухається вперед [15]. Досить чітко це можна простежити на прикладі весільного ритуалу. Вивчення його змін у ретроспективі останніх десятиліть дає чітке уявлення про динаміку духовних цінностей суспільства, про зв'язок весільних ритуалів із загальнокультурним досвідом, етнічними та конфесійними особливостями і їх змінами в соціокультурній динаміці [1]. Для дослідження цих процесів потрібне відтворення весільного ритуалу як системи, що складається з низки різноманітних звичаїв та обрядів, в яких відбивається національно-культурне бачення світу, стиль життя, побут, традиції.

У першу чергу, вважаємо за доцільне звернутися до поняття «ритуал». На думку румунського філософа та етнолога М. Еліаде, ритуал є повторенням архетипної дії, яка виконувалась на початку часів богом, героєм або предком: одруження відтворює священний шлюб (ієрогамію); битви, конфлікти, війни також мають за основу сакральний прообраз. За рахунок такого повторення архаїчна людина зберігає зв'язок з основами буття й переборює ентропію лінійного часу [7]. В «Великій радянській енциклопедії» «ритуал» тлумачиться як (від лат. *ritualis* – обрядовий, від *ritus* –

релігійний обряд, урочиста церемонія) – вид обряду, історично сформована форма складної символічної поведінки, кодифікована система дій (зокрема, мовних), що слугують для вираження певних соціальних і культурних взаємин (визнання певних цінностей чи авторитетів, підтримки соціально-нормативної системи й т. ін.) [10]. Отже, ритуал – це те, що підкоряється порядку.

Як бачимо, у науковій літературі часто ототожнюються поняття, що мають широкий спектр застосування, зокрема такі як «обряд», «звичай», «традиція» та «ритуал» [11].

Однак, як зазначає Е. Мельник «між ритуалом і обрядом існують певні відмінності. Обряд є сукупністю символічних стереотипних дій, які втілюють у собі ідеї, уявлення, норми й цінності та викликають певні колективні почуття. Ритуал є системою, що поєднує обряди для реалізації процесу регламентації суспільного світового устрою, виступає формою суворо встановленого порядку обрядових дій» [13].

Існує ще одна форма сталої поведінки, яка є дотичною до обряду та ритуалу. Цією формою є звичай. «Великий енциклопедичний словник» пояснює звичай як стереотипний спосіб поведінки, що відтворюється в певному суспільстві або соціальній групі та є звичною для її членів. Застарілі звичаї замінюють у процесі історичного розвитку новими. У порівнянні зі звичаєм обряд містить у собі естетичну складову. Він ніби «обряджає», тобто декорує подію різноманітною атрибутикою, на кшталт рушника, короваю, фати у весільному ритуалі.

Стосовно слова «традиція», то в «Тлумачному словнику мови» Т. Єфремов під цим поняттям пропонує розуміти те, що склалося історично і передається з покоління в покоління шляхом переказів, усно або письмово (ідеї, знання, погляди, спосіб дій тощо) [17]; укорінений порядок у чому-небудь; Н. Кареев під традицією розуміє звичку, що сформувалася на основі наслідування [8]. Згідно з Е. Мельник традиції складаються зі звичаїв обрядів, ритуалів та інших стереотипних форм діяльності. Проте, самі традиції не дають детального опису діяльності, а лише формують спрямованість поведінки. У традиційному суспільстві традиція передає соціальний досвід із покоління в покоління, а також здійснює соціальний зв'язок, що підпорядковує розвиток особистості людини [14].

Підсумовуючи вище сказане спробуємо дати визначення словосполученню «весільний ритуал». Отже, весільний ритуал – це ритуал переходу до сімейного життя, що супроводжується послідовністю дій (обрядів), що мають символічну цінність і виконуються згідно звичаєм та традиціями суспільства. Весільний ритуал є частиною культурної традиції, що передається з покоління в покоління у вигляді культурної спадщини, заповіту предків. Проте, застарілі елементи весільного ритуалу (звичаї, обряди) можуть змінюватися та трансформуватися у процесі історичного розвитку.

Момент народження сім'ї в народній культурі ознаменований розгорнутою багатоплановою ритуально-обрядовою формою – традиційним весіллям. Основними стрижневими смислами традиційного весільного комплексу є ідеї соціального становлення, суспільного переведу (ініціації) наречених до нового для них і життєво значимого для соціуму весільного статусу, а також ідеї зближення двох сімейних родин задля продовження роду [16].

Традиційне українське весілля має безліч локальних варіацій, проте незважаючи на територіальну приналежність, віддавна традиційний весільний обряд складався з трьох основних циклів: передвесільного, весільного і післявесільного, що було однаково для всіх станів. *Передвесільний* цикл включав в себе: вивідини, сватання, оглядини, запросини, заручини. *Весільний* цикл розпочинали бганням (вишканням) короваю, вбиранням весільного гільця (деревця), далі дівоч-вечір, парубоцька вечірка, обряд посаду, покривання та церемонією вінчання. Завершався весільний цикл обрядом комори (покладини), де наречена мала засвідчити свою чесність та невинність. *Післявесільні* обряди розпочинались у понеділок, після весілля. Так звані, понеділкування (почепини, перезва) – післявесільне гостювання родичів нареченого у молодій сім'ї. А останнім акордом весільного обрядового циклу були калачини (гарячий борщ), де молодий купував калачі й напої, кликав весільних батьків та інших гостей, щоб відзначити своє газдівство [12].

Більшість із вищезгаданих обрядів або не існують взагалі, або дещо видозмінили свій вигляд сьогодні. Так, сучасний весільний цикл у своїй структурі містить передвесільний та весільний елемент.

З метою дослідження використання сучасними нареченими деяких обрядів, нами проведено опитування в соціальній мережі Instagram. Нам вдалося скласти добірку з 49 звичаїв та обрядів, які досі актуальні в тому чи іншому регіоні України сьогодні. Обряди та звичаї зі списку належать як до передвесільного, так і до весільного циклу. В опитуванні брали участь 90 жінок у віці 20–29 років. Регіон проживання – вся Україна. Кількість голосів не рівномірна, оскільки опитування передбачало вибіркковість у наданні відповідей. Отже, за основу брались результати, розраховані у відсотках.

Респондентам було поставлено 2 запитання, стосовно того чи іншого весільного елементу. Метою першого кола опитування було визначити ознайомленість респондентів з об'єктами опитування. Результати голосування наведені в табл. 1.

Назва звичаю/обряду	Чи знайомий Вам даний елемент весільної процесії?			
	ТАК		НІ	
	к-ть голосів	відсотки	к-ть голосів	Відсотки
Сватання	72	85%	13	15%
Заручини	87	99%	1	1%
Дівич-вечір	86	96%	4	4%
Парубоцька вечірка	83	93%	6	7%
Плетення барвінку	24	27%	66	73%
Викуп нареченої	83	92%	7	8%
Коровай (хліб з сіллю)	83	91%	8	9%
Благословення іконами	80	86%	13	14%
Тайнство вінчання	83	91%	8	9%
Осіпання рисом/монетами/ цукерками	76	84%	14	16%
Прикрашання весільного кортежу	79	88%	11	12%
Виїзна церемонія розпису (з аркою)	84	92%	7	8%
Фуршет/аперитив/welcome drink	74	85%	15	15%
Книга побажань	60	69%	27	31%
Flower girl	72	81%	17	19%
Паж з обручками	45	53%	40	47%
Пара свідків	85	93%	6	7%
Розпис у РАЦСі з урочистостями	79	87%	12	13%
Клятви на церемонії розпису	85	93%	6	7%
Фата	93	100%	0	0%
Бутоньєрка для нареченого	90	98%	2	2%
«Щось старе, щось нове, щось позичене, щось блакитне»	52	61%	33	39%
Обмін обручками	89	99%	1	1%
Капсула часу	37	43%	50	57%
Пісочна церемонія	51	59%	36	41%
Бити бокали на щастя	62	70%	26	30%
Рушник «на щастя, на долю»	80	92%	7	8%
«Саджанець»	29	34%	56	66%
Розливання води під ноги молодят	12	14%	73	86%
Запуск дівочого прізвища в небо	42	49%	43	51%
Запуск голубів	64	78%	18	22%
ДружкИ та дрУжки в однакових нарядах	75	90%	8	10%
Фотосесія з гостями біля головних принад міста	62	70%	26	30%
Перший танець молодят	86	100%	0	0%
Танець з мамою/татом	82	95%	4	5%
Сімейне вогнище	74	91%	7	9%
«Чоботи» - обряд омивання ніг тещі	56	63%	33	37%
Пити з туплі нареченої	48	54%	41	46%
Викрадення нареченої	66	80%	16	20%
ГРКО	86	98%	2	2%
Кидання букету нареченої	89	99%	1	1%
Кидання підв'язки/блокноту...	83	95%	4	5%
Знімання нареченим підв'язки зубами	66	77%	20	23%
Зняття та розтанцювання фати	72	86%	12	14%
Весільні «шишки»	47	46%	44	54%
Весільні «дивні»	14	17%	69	83%

Розрізання торта	82	99%	1	1%
Фесрверк	71	88%	10	12%
Запуск світлодіодних кульок/ліхтариків	68	83%	14	17%

Таблиця 1. Відповіді на питання «Чи знайомий Вам даний елемент весільної процесії?»

Аналізуючи результати проведеного нами опитування, можемо зробити висновок, що учасникам опитування маловідомі обряди та звичаї, які (виділені градієнтом помаранчевого):

1. мають зарубіжне походження та поки не дуже популярні в Україні («Щось старе, щось нове, щось позичене, щось блакитне», капсула часу, паж з обручками, саджанець тощо);
2. мають регіональне забарвлення (плетення «барвінку», розливання води під ноги молодцям – Західна Україна, регіон Буковини; весільні «дивні» – східні регіони України);
3. вважаються «шароварщиною» («чоботи») – обряд омивання ніг тещі, пити з туфлі нареченої).

Відповіді на перше запитання були досить прогнозованими. Більшість респондентів добре знайомі з популярними зарубіжними обрядами та атрибутами, такими як кидання букету/підв'язки, перший танець молодят, розрізання торта, та з досі популярними українськими обрядами – сватання, заручин, дівич-вечора, короваю та знімання фати. Проте, чи хотіли б вони бачити той чи інший обряд на своєму святі? Відповіді на це запитання в таблиці нижче (табл. 2).

Назва звичаю/обряду	Чи вважаєте Ви доцільним проведення даного обряду на сучасному українському весіллі?			
	ТАК		НІ	
	к-ть голосів	відсотки	к-ть голосів	Відсотки
Сватання	29	39%	46	61%
Заручини	71	99%	1	1%
Дівич-вечір	63	91%	6	9%
Парубоцька вечірка	54	77%	16	23%
Плетення барвінку	13	19%	56	81%
Викуп нареченої	24	34%	46	66%
Коровай (хліб з сіллю)	38	57%	29	43%
Благословення іконами	37	56%	29	44%
Таїнство вінчання	44	73%	16	27%
Осіпання рисом/монетами/ цукерками	26	41%	38	59%
Прикрашання весільного кортежу	29	44%	37	56%
Виїзна церемонія розпису (з аркою)	60	95%	3	5%
Фуршет/аперитив/welcome drink	64	91%	7	9%
Книга побажань	43	68%	20	32%
Flower girl	43	69%	19	31%
Паж з обручками	27	44%	34	56%
Пара свідків	40	67%	20	33%
Розпис у РАЦСі з урочистостями	20	32%	42	68%
Клятви на церемонії розпису	48	83%	10	17%
Фата	46	79%	12	21%
Бутоньєрка для нареченого	54	93%	4	7%
«Щось старе, щось нове, щось позичене»	14	25%	41	75%
Обмін обручками	55	100%	0	0%
Капсула часу	27	49%	28	51%
Пісочна церемонія	10	19%	43	81%
Бити бокали на щастя	10	19%	44	81%
Рушник «на щастя, на долю»	26	48%	28	52%
«Саджанець»	15	28%	38	72%
Розливання води під ноги молодцям	2	4%	48	96%
Запуск дівочого прізвища в небо	9	17%	43	83%

Запуск голубів	6	11%	47	89%
ДружкИ та дрУжки в однакових вбраннях	38	66%	18	34%
Фотосесія з гостями біля головних принад міста	4	5%	47	95%
Перший танець молодят	51	94%	3	6%
Танець із мамою/татом	42	78%	12	22%
Сімейне вогнище	42	79%	11	21%
«Чоботи» - обряд омивання ніг тещі	2	4%	52	96%
Пити з туплі нареченої	2	4%	52	96%
Викрадення нареченої	9	16%	46	84%
ГРКО	30	56%	24	44%
Кидання букету нареченої	50	94%	3	6%
Кидання підв'язки/блокноту...	46	87%	7	13%
Знімання нареченим підв'язки зубами	9	17%	44	83%
Зняття та розтанцювання фати	26	50%	26	50%
Весільні «шишки»	10	19%	42	81%
Весільні «дивні»	2	4%	49	96%
Розрізання торта	53	100%	0	0%
Феєрверк	29	54%	25	46%
Запуск світлодіодних кульок/ліхтариків	20	36%	35	64%

Таблиця 2. Відповіді на запитання «Чи вважаєте Ви доцільним проведення даного обряду на сучасному українському весіллі?»

На відміну від результатів першого кола опитування, відповіді на друге запитання були досить неочікуваними, а місцями навіть бентежливими. Для більш ємкого розуміння ситуації, учасникам опитування запропоновано обґрунтувати власну точку зору розгорнутою відповіддю. Завдяки наданим відповідям, вдалося групувати обряди/звичаї та віднести їх до певних категорій.

Отже, українські наречені готові радше відмовитись, ніж провести/дотриматись ряду наступних обрядів/звичаїв:

- 1) «архаїзми», або обряди/звичаї, що в сучасних умовах, на думку респондентів, втратили свій сенс: сватання, викуп нареченої, осипання рисом/монетами/ цукерками, зняття та розтанцювання фати;
- 2) мають зарубіжне походження, та поки не дуже популярні в Україні («Щось старе, щось нове, щось позичене, щось блакитне», капсула часу, пісочна церемонія, паж з обручками, саджанець, запуск дівочого прізвища в небо тощо);
- 3) мають регіональне забарвлення (плетення «барвінку», розливання води під ноги молодят – Західна Україна, регіон Буковини; весільні «дивні» – східні регіони України);
- 4) вважаються «шароварщиною» («чоботи») – обряд омивання ніг тещі, пити з туплі нареченої, викрадення нареченої);
- 5) пережитки «совдепа» (прикрашання весільного кортежу, розпис у РАЦСі з урочистостями, биття бокалів на щастя, запуск голубів у небо, фотосесія з гостями біля головних принад міста).

Це середньостатистичні відповіді, які вдалося отримати в ході проведеного опитування. Їх достовірність підтверджується п'ятьма роками роботи в сфері організації весіль. Тенденція така, що пари цілеспрямовано відмовляються від обрядів, що несуть у собі, на їх погляд, консервативні норми та настанови.

Сучасний весільний ритуал поєднує в собі десятки весільних звичаїв та обрядів різної етимології. Традиційні українські звичаї та обряди замінюються більш феєричними та веселими зарубіжними. Тими, які часто бачимо в журналах, фільмах, соцмережах і які транслюються з країн дальнього та ближнього зарубіжжя. Такі зміни зумовлені інтенсивними глобалізаційними процесами сьогодення. Велику роль у цьому процесі відіграє значна інтенсивність системи глобальної комунікації та інформації. Мас-медіа, інтернет, соціальні мережі – ось основні канали, що впливають на бачення молоді стосовно сучасного весільного ритуалу. Чи варто у цьому аспекті говорити про руйнування культурної ідентичності українця? Або ж, про полікультурність як одну з тенденцій XXI ст., що різною мірою властива кожній країні? Безперечно, ці питання потребують детального вивчення та складають вагомий інтерес для нашого подальшого дослідження.

Однак, повернемося до відмінностей між сучасним та традиційним українським весільним ритуалом. Одним із факторів, що дозволяє тим чи іншим обрядам прижитися сьогодні, є їх простота і

зручність виконання. Реалії такі, що більшість архаїчних українських звичаїв та обрядів сьогодні замінюються зарубіжними. Наприклад: биття глиняних глечиків на щастя та багатство – замінюється сучасним биттям бокалів; розрізання обрядового хлібу (короваю) наприкінці вечора – американським обрядом розрізання торта; плетіння барвінку в дівчачий вечір – сучасним «девішником»; прозора хустинка молодої – на противагу фаті. Пари обирають більш спрощений, яскравий, стильний та динамічний варіант схожого за сутністю обряду.

Проте, не завжди такі запозичення є вдалим. Без детального вивчення тієї чи іншої традиції, є ризик передати її форму, а не суть. Так можна сказати про популярний обряд виїзної весільної церемонії, що є запозиченням із західної обрядової культури. На Заході цей обряд має глибокий зміст, адже супроводжується церемонією вінчання. Церемоніальна арка – це більше ніж елемент декору. Це сакральна споруда, древній символ небесного зводу, натяк на те, що шлюбні укладаються на небесах. Однак, православна віра не дозволяє проводити обряд таїнства вінчання поза стінами храму, а до 2018 р. Міністерство юстиції України не дозволяло вивіз реєстраційної книги за стіни РАЦСу. Саме тому на сьогодні, більшість церемоній під розкішними квітковими арками є «бутафорними» і створюються лише задля яскравої картинки. Саме тому все більше українських наречених відмовляються від традиційного обряду вінчання на противагу феєричному, але все ж таки «пустому», у наших реаліях, зарубіжному обряду.

Наукова новизна дослідження полягає у виявленні відмінностей сучасного українського весільного ритуалу порівняно з традиційним. Визначено поняття «весільний ритуал» у культурологічному аспекті. Виявлені канали впливу на трансформації весільного ритуалу в умовах сучасних глобалізаційних процесів.

Висновки. Отже, українське весілля – культурний феномен, що зберігає святкові цінності родинного життя та розкриває духовні основи буття нашого народу. Як етнокультурна традиція, весільна обрядова система віддзеркалює позитивний досвід міжпоколінних зв'язків та акумулює надбання народної культури, відображаючи специфіку окремих етнорегіонів України.[6]

Однак, весільний ритуал в Україні за останні десятиліття пережив істотну трансформацію. В даний час спостерігається тенденція до відмови від традиційного святкування весілля. В українському весільному обряді з'явилися риси, характерні для західного способу життя. Сучасна молодь, як правило, сама обирає той формат проведення весілля, який подобається саме їм. Це може бути вечірка-пікнік із друзями у саду під відкритим небом, весільна вечеря на 10 осіб, обряд вінчання в храмі в Єрусалимі в колі найрідніших чи офіційний розпис у горах Грузії лише для двох. Яскрава індивідуальна весільна сукня, розрізання торта з феєрверками, дружкі та дрУжки в однаковому вбранні, весільні веселощі з народними та сучасними танцями – все це свідчить про те, що молодь ХХІ ст. захоплюється яскравими подіями і з задоволенням переймає елементи зарубіжного весілля, іноді навіть не задумуючись про те, що той чи інший обряд означає.

Саме тому, вважаємо за необхідне здійснити спробу відібрати і творчо переосмислити з нашої багатой старовинної спадщини те, що відповідає духу сучасності, сприяє розвитку ініціативи самої молоді, вносить у весільне свято свіжий ковток повітря та сприяє зміцненню сімейних відносин. Адже найважливішим механізмом будь-якої культури є її культурна спадщина. Тому завданням сучасного суспільства має стати не лише збереження накопичених культурних цінностей, а й їх використання та передача за допомогою креативного включення в простір сучасної культури. Уміння втілити весільні звичаї в нинішню дійсність, якими багатий український народ – важливе і необхідне завдання сучасників.

Список використаної літератури

1. Балушок В. Елементи давньослов'янських ініціацій в українському весіллі. *Народна творчість та етнографія*, 1994. № 1. С. 31–36.
2. Болібрux Л. Звичаї та обряди, пов'язані з підготовкою до розподілу весільного короваю в українців Південно-Західного історико-етнографічного регіону. *Наук. зошити історичного ф-ту Львів. ун-ту. Зб. наук. пр.* 2010. Вип. 11. С. 25–35.
3. Босик З. О. Архетипові мотиви весільної обрядовості Середньої Наддніпряни: їх специфіка та еволюція : дис. ... канд. культурології : 26.00.01. Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ. 2010. 217 с.
4. Бурак В. В. Динаміка культури в епоху глобалізації: ноосферний контекст: монографія. Симферополь : ДИАЙПИ, 2011. 462 с.
5. Весільна обрядовість у часі і просторі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Одеські етнографічні читання» [редкол. : В. К. Борисенко та ін.]. Одеса : ОМД, 2010. 381 с.
6. Гуменюк Г. О. Українське весілля як культурний феномен: за матеріалами досліджень у Шепетівському районі Хмельницької області. *Альм. наук. т-ва «Афіна» кафедри культурології та музеєзнавства*. Вип. 12, Рівне : РДГУ. 2012. С. 80–83.
7. Элиаде М. Священное и мирское [пер. с фр., предисл. и коммент. Н. К. Гарбовского]. Москва : МГУ, 1994. 144 с.

8. Кареев Н.И. Общие основы социологии / Петроград : Наука и школа, 1919. 209 с.
9. Кононенко П. Свою Україну любіть... Київ, 1996.
10. Культурология. XX век : энциклопедия в 2 т. [Электронный ресурс] / [гл. ред. и сост. С. Я. Левит]. Санкт-Петербург : Университет. книга, 1998. Режим доступа: <http://www.psylib.ukrweb.net/books/levit01/index.htm> (дата звернення: 16.04.2020).
11. Культурология XX век : словарь / [под. ред. С. Я. Левит]. Санкт-Петербург : Университет. книга, 1997. 640 с.
12. Матушенко В. Б. Сучасне весілля в контексті української обрядової культури: дис. ... канд. культурології : 26.00.01. Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ. 2009. 236 с.
13. Мельник Е. А. Ритуал як феномен комунікативної культури (частина 1). *Гуманітарний часопис*. 2012. № 3. С. 42–51.
14. Мельник Е. А. Ритуал як феномен комунікативної культури (ч. 2). *Гуманітарний часопис*. 2012. № 3. С. 51–58.
15. Многоликая глобализация. / Под ред. П. Бергера и С. Хантингтона. Москва : Аспект Пресс, 2004. 739 с.
16. Ситніков В.І. Можливості актуалізації народних весільних традицій в умовах сучасної культури. *Вісник слов'янських культур*. 2010 с. 34-42.
17. Словник української мови : [у 3 т.] / упоряд. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко; за ред. С. Єфремова та А. Ніковського. Київ : Горно, 1927–1928.
18. Философский энциклопедический словарь / [гл. ред.: Л. Ф. Ильичёв, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалёв, В. Г. Панов], Москва : Сов. энцикл., 1989. 840 с.
19. Hurst Dawn. «The wedding ceremony – secularisation of the christian tradition» (2011). Loughborough University Dissertations and Theses (ETDs). 295 p.
20. Mc Fadden J. Intercultural marriage and family: Beyond the racial divide. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*. 2001. vol. 1, № 9 (1). P. 39–42.
21. Renalds T.G. Communication in intercultural marriages: managing cultural differences and conflict for marital satisfaction, 2011. 204 p.
22. Salama P. Of all nations: exploring intercultural marriages in the coptic orthodox church of the GTA. Toronto. 2012. 205 p.

References

1. Balushok V. Elements of ancient Slavic initiations in the Ukrainian wedding. *Folk Art and Ethnography*, 1994. № 1. P. 31–36.
2. Bolibrukh L. Customs and rituals associated with the preparation for the distribution of the wedding loaf among the Ukrainians of the South-Western historical and ethnographic region. *Scientific notebooks of the Faculty of History of Lviv University. Collection of scientific works*. 2010. Vip. 11. P. 25–35.
3. Bosyk Z. O. Archetypal motives of wedding ceremonies of the Middle Dnieper region: their specifics and evolution: dis. ... cand. culturology: 26.00.01. Kiev. nat. University of Culture and Arts. Kiev. 2010. 217 p.
4. Buryak V. V. Dynamics of culture in the era of globalization: noosphere context: a monograph. Simferopol: DIAPI, 2011. 462 p.
5. Wedding ceremonies in time and space: materials International. Research Practice conf. «Odessa ethnographic readings» [ed. : V. K. Borisenko and others]. Odessa: OMD, 2010. 381 p.
6. Gumenyuk G. O. Ukrainian wedding as a cultural phenomenon: according to research in Shepetivka district of Khmelnytsky region. *Almanac of the Athena Society, Department of Cultural Studies and Museum Studies*. No. 12, 2012. P. 80–83.
7. Eliade M. Sacred and secular [trans. with fr., presl. and comment. N. K. Garbovsky]. Moscow: Moscow State University, 1994. 144 p.
8. Kareev N. I. General foundations of sociology. Petrograd (St. Petersburg): Science and School, 1919. 209 p.
9. Kononenko P. Love your Ukraine... Kyiv, 1996.
10. Culturology. XX century: encyclopedia in 2 volumes [Electronic resource] / [ch. ed. and comp. S. J. Levitt]. Saint-Petersburg: University Book, 1998. Access mode: <http://www.psylib.ukrweb.net/books/levit01/index.htm> (access date: 16.04.2020).
11. Culturology of the XX century: dictionary / [under. ed. S. J. Levitt]. St. Petersburg : Saint-Petersburg: University Book, 1997. 640 с.
12. Matushenko V.B. Modern wedding in the context of Ukrainian ceremonial culture: dis. ... cand. of culturology: 26.00.01. Kiev. nat. University of Culture and Arts. Kiev. 2009. 236 p.
13. Melnyk E. A. Ritual as a phenomenon of communicative culture (part 1). *Humanitarian Journal*. 2012. № 3. P. 42–51.
14. Melnyk E. A. Ritual as a phenomenon of communicative culture (part 2). *Humanitarian Journal*. 2012. № 3. P. 51–58.
15. Multifaceted globalization / Ed. P. Berger and S. Huntington. Moscow: Aspect Press, 2004. 739 p.
16. Sitnikov V. I. Possibilities of actualization of folk wedding traditions in the conditions of modern culture. *Bulletin of Slavic Cultures*. 2010. P. 34–42.
17. Dictionary of the Ukrainian language: [in 3 vols.] / Order. with add. vlas. material by B. Hrinchenko; for order. S. Efremov and A. Nikovsky. Kyiv: Gorno, 1927–1928.
18. Philosophical encyclopedic dictionary / [ch. ed. : L. F. Ilyichev, P. N. Fedoseev, S. M. Kovalev, V. G. Panov], Moscow: Sov. Encyclopedia, 1989. 840 p.

19. Hurst Dawn. The wedding ceremony – secularization of the christian tradition (2011). Loughborough University Dissertations and Theses (ETDs). 295 p.
20. McFadden J. Intercultural marriage and family: Beyond the racial divide. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*. 2001. vol. 1, № 9 (1). P. 39–42.
21. Renalds T. G. Communication in intercultural marriages: managing cultural differences and conflict for marital satisfaction, 2011. 204 p.
22. Salama P. Of all nations: exploring intercultural marriages in the coptic orthodox church of the GTA. Toronto. 2012. 205 p.

**СОВРЕМЕННАЯ УКРАИНСКАЯ СВАДЬБА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ:
ТРАДИЦИИ И НОВАЦИИ В СВАДЕБНОМ РИТУАЛЕ: КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ**

Щербакowa Анна Николаевна – аспирантка, Национальная академия руководящих кадров культуры и искусств, г. Киев

Статья посвящена исследованию свадебного ритуала как культурной практики через призму традиционной обрядности. В процессе сравнительного анализа с такими понятиями, как «традиция», «обряд» и «обычай» определено понятие «свадебный ритуал» и осуществлена его культурологическая экспликация. Проведено социологическое исследование с целью определения популярности тех или иных свадебных обрядов в условиях современности. Выявлено новации современного свадебного обряда по сравнению с традиционным. Определены и обоснованы факторы трансформации свадебного ритуала в условиях глобализационных процессов современности.

Ключевые слова: свадебный ритуал, традиции, обычаи, обряды, ценности общества.

**MODERN UKRAINIAN WEDDING UNDER THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION:
TRADITIONS AND INNOVATIONS IN THE WEDDING RITUAL**

Shcherbakova Hanna – post graduate student, National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts, Kyiv

The article is devoted to the study of wedding ritual as a cultural practice of society through the prism of traditional rites. In the process of comparative analysis of such concepts as «tradition», «rite» and «custom», the concept of «wedding ritual» is defined and its cultural explication is carried out. A sociological research was conducted to determine the popularity of various wedding ceremonies in modern conditions. The innovations of the modern wedding ritual in comparison with the traditional one are revealed. The factors of transformation of the wedding ritual in the conditions of globalization processes of today are determined and justified.

Key words: wedding ritual, traditions, customs, rites, value of society.

UDC [392.51](477:4)

**MODERN UKRAINIAN WEDDING UNDER THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION:
TRADITIONS AND INNOVATIONS IN THE WEDDING RITUAL**

Shcherbakova Hanna – post graduate student, National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts, Kyiv

The aim of this paper is to identify ways of modern Ukrainian weddings transformation as a cultural practice in the context of globalization on the bases of implementation of culturological explication of the concept of «wedding ritual».

Research methodology. The main publications on the subject (Ukrainian and foreign wedding ritual) have been reviewed. A sociological research was conducted to determine the popularity of various wedding ceremonies in modern conditions.

Results. In the process of comparative analysis of such concepts as «tradition», «rite» and «custom», the concept of «wedding ritual» is defined and its cultural explication is carried out. The innovations of the modern wedding ritual in comparison with the traditional one are revealed. The factors of transformation of the wedding ritual in the conditions of globalization processes of today are determined and justified. The results of the research show that most archaic Ukrainian customs and rites are now being replaced by foreign ones. Couples choose a more simplified, bright, stylish and dynamic version of the essentially similar rite. However, such borrowings are not always successful. Without a detailed study of a tradition, there is a risk of conveying its form, but not its essence. Therefore, the task of modern society should be not only the preservation of accumulated cultural values, but also their use and transmission, through creative inclusion in the space of modern culture.

Novelty. The scientific novelty of the study lies in the differences between the modern Ukrainian wedding ritual and the traditional one. The concept of «wedding ritual» in the culturological aspect is defined. The channels of influence on the transformation of the wedding ritual in the conditions of modern globalization processes are revealed.

Key words: wedding ritual, traditions, customs, rites, values of society.

Надійшла до редакції 10.09.2020 p.